

SECTIO III.

DE POLYTHEISMO.

§ I. PRÆCOGNITA.

Rationis naturalis sibi relictæ partus omnium deterrimus fuit Idololatria. Extulit haec orco caput post diluvium. Nam ut primum facta per terras mortaliū dispersio fuerat, acceptam a majoribus Dei scientiam putidis inquinare commentis ceperunt, et Religio in foeda superstitionum monstra degeneravit. Assyrii sub Nixo rege dicuntur initium fecisse: securi sunt Ægyptii, Graeci, Romani: hodie adhuc Sinenses, Japones et plures Indiae et Americæ populi eadem detinentur. Initio cœlum, terram et astra, horum pulchritudine et utilitate illecti, pro Diis habuerunt. Posthac iis etiam hominibus divini honores delati, quos vel ceu Heroes finixerat insigne quoddam facinus non raro scelestum, vel ceu benefactores eximos commendaverat profusa in alios liberalitas: horum in numero sunt BACCHUS et CERES, quibus terræ fertilitatem, MARS, cui victorias, JANUS, cui populorum felicitatem et pacem, ÆSCULAPIUS, cui benam et firmam valetudinem in acceptis referebant; et VENUS adeo meretrix Cypria, non ob singulare beneficium, sed ob effusam libidinem a suo amatore consecrata. Tertium genus Deorum, ex poetarum, præsertim Hesiodi et Homeri, Theogonia subnatum, terræ cœlique liberos continet, Oceanum et Tethyn; horum Phorcyn, Saturnum et Opem; ex Saturno et Ope Jovem, Junonem...

Sed quia fabulis poetarum turpissima quæque admiscebantur (uti quod Jupiter nec sorori sua pepercit, et Apollo Hyacinthum, Leucotoin, Cyprius, Clitiam et alias prope innumeros contra omnem naturæ legem effictim deperierit) Philosophi in allegorias ea detorserunt, ut sic quartum Deorum genus prodiret, vel eo nomine res naturales (ut per Saturnum tempus, per Jovem mundum aut mentem, per Apollinem solem, per Dianam lunam...) vel affectus humanos, vitia et artes intelligendo (puta iram per Martem, cupidinem per Venerem, ebrietatem per Bacchum, rationem per Minervam...). Tandem ipsos etiam diabulos ceu Deos coluerunt, veluti hominum maleficorum patronos et principes. Necdum finis insanie: muta adeo animalia, cepas et porros, cloacinam, pavorem, pallorem (et quid non utut vile ac turpe?) divinitatis loco habuerunt Ægyptii, Romani, cæteræque nationes idololatriæ.

Explodenda est haec farrago Numinum stupidissima, ex ipsa ratione, ex ipsa veri et summi Dei notione, ex ipsa mundi hujus ordinatissima gubernatione, quam uni dum laxat et primæ cause rerum omnium convenire, vetustissimæ gentes, omnesque inter Ethnicos sapientes semper consenserunt, juxta illud TERTULLIANI: « Summo magno nihil sinit adæquari ». Exhibenda

SECTIO III. DE POLYTHEISMO.

401

vanitas prodigiorum, queis gloriantur Ethnici, falsitas Oraculorum omnisque divinationis; Theologie aut Mythologiae paganicae stultitia, rituumque impunitas; ut corruat cum sonitu Pantheon illud Idolorum, non sine strage impietatis theisticæ, quæ paribus innititur fundamentis cariosissimis,

§ II. THEMATA.

I. *Polytheismus seu Idololatria, vesana ratione objecti, abominanda ratione cultus, impia ratione dogmatum, suamet absurditate opprimitur.*

PROBATIO. Religio, quæ divinos honores impedit iis, qui nec profanis digni sunt, ipsa quoque Religionis nomine indignissima et mera abominationis est. Quæ enim insanis magis abominanda naturæ rationali, quam cultus divinus eorum, quæ vel sunt inanima et mera simulaera aut statuae, quibus assideat Numen; vel animata, sed ratione destituta; vel rationalia quidem entia, sed quæ aut nunquam extiterint (cum nota alias eorum origo foret) aut tantum a sceleribus famosa fuerint, quorum malum corruptos mores et spurecitas premere silentio, quam ex iis potentius argumentari? Quæ abominationis pudenda magis, quam Deorum flagitiis Deos colere flagitosissime, ne, qui Deos colunt, homines Diis suis meliores viderentur? aut si ab ebrietate Bacchi, a furtis Mercurii, a latrociniis Martis, a libidine Veneris, ab incestu et adulteriis Jovis sese abstineant, Deorum inimicos se constituerent? Ubi vero summa flagitia cuu divinitates colere necessum est; ubi Deos libidine furentes imitari oporteat; ubi Bacchi orgia, lupercalia, cerealia, Jovis Latialis feriae, Saturnalia, aliaque gentium festa, conculcatis omnibus naturæ legibus, pudore omni prostituato, ipsa humanitate prostrita, sanguine etiam humano crudelissime profuso celebranda sunt: quis sine horrore non intelligat, sacra gentilium impiissima, et non nisi Deastris impiissimis omnium flagitorum magistris ac patronis digna fuisse?

Dogmatum diversitas num major possit esse illa, quæ tot pseudo-Numina, et inter hæc homines sceleratissimos ac ipsos dæmones, uti vitæ exemplar, sic fiduciæ ac Religionis objectum proponat homini, cuius ipsa ratio dictat, insitam hominum animis notionem summi et veri Dei, uni et sanctissimo Numini propriam esse, quod sanctissimo castissimoque corporis et animi cultu sit honorandum? quæ finem hominis ultimum (quem intimus animi sensus docet esse summum et infinitum bonum) in creaturis, in voluptatibus, in flagitiis constituat? quæ cœlum pandat ceu Amphitheatrum omnium scelerum, atque ut omnium oculis ea pateant, omniumque animos polluant, publicis spectaculis reddat celebriora? quæ doctrinæ veritatem ab oraculis deducat, id est, a divinationibus diaboli, qui est pater mendaciorum? Dum enim Pythia, inter Vates celeberrima, quoties ex Apolline promere oracula creditur, Castalium illud os impure insidet, et inferiori sinu muliebri spiritum fatidicum impurissime suscipit, imo dum hæc Vates Pythia, quoties ab Apolline exagitatur, ac divexatur, furens nec sui compos oracula promit; quis erit ille spiritus furoris et tenebrarum, nisi dæmon improbus? Idem de Jovis Dodonei, Ammonis et Clarii oraculis testatur ORIGENES, quod illorum auctores « aliud non sint, quam dæmones, qui cum sacrificiis et nidoribus »

gaudeant, in præmium sibi litantibus redditum aliorum perniciem ». L. VII. cont. Celsum.

En! quam inde christianam sequelam deducat gentilis SENECA L. de Vit. beat. « Quid interest, utrum Deos neges aut infames?.... Quibus (tot scilicet impiis divinitatibus) aliud actum est nil, quam ut pudor hominibus demeretur », CICERO ait: « quid absurdius, quam homines morte deletos reponere in Deos, quorum omnis cultus esset futurus in luctu? » LACTANTII « ipsa vitia, inquit, religiosa sunt; non modo non vitantur, sed etiam coluntur », L. I. c. 13. Plura in hanc rem TERTULLIANUS in LL. cont. Valentini, Marcionem et Manicheos, quorum Polytheismum summæ falsitatis, impudicitiae ac improbitatis convincit.

II. Polytheismus eadem fere ratione inter Ethnicos quondam invaluerat, qua hodieum Theismus orbem Christianum invadit.

PROBATIO. Idololatria ortum fere suum ac propagationem sensibus debet, affectibus et præjudiciis. Mens caeca Paganorum, cum ad unius veri Numinis agnitionem non pertingeret, sensuum criterio dimetiebatur Divinitatem; cum vero sensus spirituale quid (utpote a sensibus omnino remotum) penetrare neutiquam possent, creature visibles invisibili Creatori fuerunt surrogatae. Cor Paganorum depravatum, ut sine freno, sine remorsu, sine ullo vindicis metu suis affectibus indulgeret, sibi effinxit Deos aequi judices, sed aequi reos omnium vitiorum ac criminum. His vero præjudiciis pessimis ac falsissimis innixa Idololatria facile plurimorum et mentes pervasit iisdem tenebris obvolutas, et corda mancipavit iisdem affectibus depravata.

Numquid melior aut origo aut progressus hodieum invalescentis Theismi? Nonne Mysteria fidei (quæ oculus non videt, nec percipit auris, non representat phantasia seu sensus communis, nec ratio infirma assequitur) ceu vana et falsa expludit ideo, quod sensui plus deferatur, quam rationi; et plus rationi, quam Revelationi? Si vel Metaphysici essent Theistæ, ex Dæmonologia ceu Spirituum scientia edocti meliora, facilius assentirentur summae et primæ Veritati, revelanti veritates a sensibus plane abstractas, insensibiles ac supernaturales. Nonne depravatio cordis est (cui ut licet, quod libet, circa fidem et mores) odio et contemptui esse cœpit Christianismus? Hic ut victimæ caderet pravorum affectuum, omnis divina Revelatio seu scripta seu tradita, seu Novo seu Veteri Testamento consignata, erat conculta inter mille dictoria et opprobria (quorum scopus Idololatria esse debuerat) congesta in veram divinamque, hoc est, unius ac veri Numinis Religionem.

Quam ergo verum est, quod Baco pronuntiat: minuta Philosophia adducit ad irreligionem, vera Philosophia ad Religionem? Quam verum: Theista sicut Idololatra vivit sibi, quia sensibus credit, et affectibus obsequitur; Christianus Deo vivit, cui credit in omnibus, quem colit, quem amat per omnia, et cui in omnibus ceu Deo unico, unice vero, vereque provido et rationis et revelationis auctori obsecunda?

Obj. I. Religio Paganica erat mundo congenita, per universum orbem diffusa, universaliter assensu et persuasione firmata; ergo legitimum Numinis

cultum habere debuit, ne dicendus sit Deus, omnium temporum et omnium locorum homines (si Judeam, mundi angulum, excipias) voluisse obnoxios errori et mendacio, quod pugnat maxime cum infinita bonitate.

RESP. Qua fronte ausint Increduli ethnica superstitionem, ut ementiantur divinam, ceu mundo coœvam prædicare; cum per duo annorum millia et amplius, sicut unum idemque loquendi genus inter homines, ita unus coeli terræque Dominus erat, quamvis non pari ab omnibus pietate cultus, nullo tamen ullibi vestigio Polytheismi apparente? Divina ergo non est Religio, quam nesciverunt primi homines a Deo recens conditi ac informati. Cum deinde per vesanam turris Babel structuram inducta linguarum diversitas, et genus humanum ubique dispersum fuit; cœpit quidem in mundo et crevit superstitio idololatrifica; attamen error non erat universalis, cum posteri Sem, Abrahe et Jacob, totaque gens Judaica in accepta a Majoribus notitia et fidei veri ac unius Dei sancte persisterint. Quamvis autem inter alias gentes confictis sensim innumeris Deastris obliterari videretur unitas veri Dei; tamen nullo non tempore extiterunt inter gentiles etiam, ut Graeci et Romani philosophi ac poetae, inter quos Orpheus, Xenophanes, Parmenidas, Hesiodus, Homerus, Pythagoras, Socrates, Plato, Antisthenes, Xenophon, Cleantes, Cicero... (tametsi ex tyrannorum aut vulgi metu simulacra colerent) unum tamen reapse Deum esse, persuasum habebant.

Quin et de vulgo seu plebe Gentilium observat TERTULLIANUS in Apolog. quod licet « pravis institutionibus circumscripta, libidinibus et concupiscentiis evigorata, et falsis Diis exancillata, cum tamen resipiscit, ut ex crapula, ut ex somno, Deum nominat, quia proprie verus hic unus Deus, bonus et magnus ».

Quod tandem ingentes in orbe progressus fecerit Idololatria; id neque est ex instinetu Numinis, sicut nec illa per omnes homines diffusa in sensuum illecebras et voluptates corporis propensio; sed ex metu Imperantium, ex regionum præjudiciis, ex impunitate criminis contra leges perpetrati: neque veram efficit Religionem, quæ nec legitimo summeque veraci nitatur auctoritate, nec hominem sancte perficiat in omnibus officiis Deo, sibi et proximo debitibus: neque Dei paternæ bonitati præjudicat, quæ conjuncta justitiae (ad instar patris prolem usque rebellem ac perfidam tandem abjicientis) dimisit gentes ingredi vias suas, quin seipsum Deus relinqueret sine multiplici naturæ et gratiæ testimonio.

Obj. II. Luculentissimum veritatis divinitatisque argumentum suppeditant oracula et vaticinia; hæc vero non defuere gentibus, cum teste Tullio ingens illorum volumen Chrysippus congesserit. Vel ergo non solide probant pro Revelatione Christiana Prophetarum oracula, in multis ambigua, plerumque obscura, nec raro præsaga eventuum, qui prævideri perspicacia naturali poterant: vel etiam Ethnorum vaticinia (illa vero Sybillarum oracula præcipue) ethnica Religionis divinitatem commonstrant.

RESP. Qui fuerint universum apud Gentiles oraculorum characteres, gentilis edoccat CICERO (L. II. de Div.) exprobrans suum Chrysippo volumen ceu repletum Oraculis « partim falsis, partim casu veris, partim flexiloquis et obscuris, ut interpres egeat interprete, et sors ipsa referenda sit ad sortes; partim ambiguis, et quæ ad Dialecticum referenda sint ». Edocet DEMOS-

THENES, qui Pythiam irridens dixit, a Philippo Rege auro corruptam Φιλίππην. Edoceant ARISTOTELES, EPICURUS et PORPHYRIUS, cum primis de Apolline, ejusmodi vaticinia, quae nebulae non item Deum scelerum et mendaciorum osorem decent; ejusmodi oracula Deorum, quae innocentum mortem, libidinum infamias et ineluctabilis fati doctrinam præcipiebant, Qui vero Religionem ista divinam comprobent, quae tum in factis, tum in dogmatibus saniora ipsius naturae jura subvertant, non sine summa auctoris naturae injuria?

Sed oracula Prophetarum de omnibus fatis Judaicæ gentis, de Messia nascituro ex Iuda, de Regnorum ac Imperiorum conversionibus et revolutionibus, de nascituro post ducentos annos Rege Persarum Cyro, Judæorum liberatore, et horum similibus; nonne expressa clare, et eventu certissimo comprobata, hominibus contraria omnia agentibus, vel plane non cogitantibus, ac postea eventu posito prophetiam recognoscensentibus, cum omnibus loci et personarum circumstantiis exactissime convenientem? Si qua in nonnullis obscuritas erat, eventus declaravit, et fidei meritum compensavit.

In oraculis Sybillarum, si tanta est certitudo tantaque evidentia, cur ea non intelligebant Gentiles; et quae de vera Religione prænuntiarunt, cur non solerter investigabant, ut ad veritatem pervenirent? Nonne, recte ait CLEMENS Alex., « quomodo Deus Judeos salvos esse voluit dans eis Prophetas; ita etiam Græcorum spectatissimos, propriae sue linguae exercitatos, prout poterant capere Dei beneficentiam, a vulgo secrevit? Quippe demonstrabant, ait LACTANTIUS, « monstrosa quedam miracula, quorum nec ratio, nec tempus, nec auctor designabatur»; ut adeo ex illis, quia veris falsa miscebant, sacrilegos ritus Romani eruerent.

De his plura vide apud NATAL. ALEX. DISS. I. in seculum I. HONORATUM a S. Maria, L. II. Critics Diss. II. P. THOM. HOLZKLAU S. J. Inst. Theol. de Deo Verbo Incarn. Diss. I. Sect. III.

Obj. III. Falsitas Religionis non stat cum Miraculis, quae sunt veritatis pignus certissimum. Nemo autem ignorat, quot et quanta inter Gentiles prodiga evenerint. Jam sanati sunt cœci in Æsculapii et Serapidis templo; jam Alexandri milites in templo Cereris, quod spoliare parabant, irruente flamma excœcati; jam Brennus ille Gallorum dux, qui Apollinis templum ad prædam ingressus, ex vindicta Apollinis furibundus suicida factus; nihil ut de Aencyli cœlitus submisso, de Tucciæ cribro, de Claudii cingulo, de Vespasiani et Apollonii Tyanæ prodigiis commemorem, vere tantis, ut illa non ægre admiserit ceu vera miracula S. AUGUSTINUS, Lib. XXII. de Civ. c. 10.

RESP. Cum de Miraculis Gentilium sermo incidit, ridendum sane est cum VESPASIANO, quem risisse narrat Tacitus, dum cœcus et debilis se ab illo sanari peterent. Quippe ridiculum, aut ab homine petere miraculum, quod humanas vires infinite superat; vel a dæmonie obtentum (nescio quale portentum) venditare ceu verum Religionis miraculum, cuiusmodi solus Deus verus et unus operatur, ut dæmonis subvertat imperium. Quin et is pluries victimum se confessus est; sive in Evangelio, cum Christo testimonium perhibuit; sive in Actis Apostolorum, cum Pauli et sociorum ejus sanctitatem commendavit; sive deinceps, cum ad reliquias S. Babylæ Martyris confituit Daphniticus

Apollo. Quæcumque paganorum mirabilia recensentur, vel naturales hominum aut dæmonum vires non transcendunt; et miracula non sunt, cum maximis, splendidissimis et invictissimis illis Mosis et Prophetarum, Christi et Apostolorum prodigiis nullo modo comparanda; (id quod vel in una Resurrectione manifestum, de qua cum a PAULO audivissent Ethnici, « novorum dæmoniorum seu Numinum annuntiator » visus est PAULUS, a quo sicut Christum esse Deum, ita Resurrectionem veluti Deam ab eo prædicari putabant) vel pleraque errori ac mendacio obnoxia, cum velut incerta et ut plurimum fictitia suis a sponsoribus referantur.

Nonne vel in limine sui operis fatetur TITUS LIVIUS, se fabulas fictaque pro arbitrio prodigia recitaturum? Numquid major fiducia VALERII MAXIMI, ubi de prodigiis Deorum scribit: « sed fidem auctores, qui hæc primi scriperint, sibi vindicent»? Num alia mens TULLI, qui relata per Quintum fratrem suum trecenta Deorum mirabilia in Libro I. Divinationum, eadem ceu frivola, Numine indigna, et per superstitionem inventa in Libro II. Divinationum expludit? Demum S. AUGUSTINUS plus non admittit, quam quod, teste Scriptura sacra, interdum a Deo permittantur dæmonibus quædam prodigiis cuiusdam speciem referentia ex virtute causarum naturalium, et quidem ad obscurandam ex illorum intentione (si fieri posset) lucem Evangelii et Christi gloriam. Sed vel ex hoc fine pessimo illorum mirabilium patescit et falsitas et malignitas.

De Miraculis Gentilium plura exhibent P. HERM. GOLDHAGEN S. J. Introduct. in S. Script. Tom. III. Nec non Institut. Theol. P. HENR. KILBER S. J. de Deo.

Obj. IV. Argumenta contra Deorum pluralitatem non minus feriunt Trinitatem Personarum divinarum; præsertim ex illo dilemmate, quod vel una persona satis sit, vel non, ad condendum et regendum mundum; item quod vel quælibet sit id, quo aliud melius cogitari non potest, vel non sit. Hanc tamen toto corde suscipiunt Christiani; ecce illam tantopere detestantur? Profecto non est, quod sua Polytheis tot Numina invident, qui et ipsi non solum Deum, sed Angelos etiam et Archangelos, Martyres quoque et homines alios, quin et imagines et statuas, resque adeo inanimes, cruces, ossa, cineres et lacinias religiose venerantur.

RESP. Inter Deos Gentilium cum sint alii minores, alii majores, et Deus Deorum Jupiter; diversa in singulis natura, diversa voluntas, diversa potentia est, quod aperte pugnat cum idea Summi Magni, et cum creatione ac gubernatione hujus Universi. Pater, Filius, et Spiritus Sanctus ejusdem naturæ, voluntatis et potentiae sunt; nec personæ divinæ, in quantum personæ sunt, creant aut regunt mundum, sed in quantum Deus sunt, per potentiam et voluntatem, quae in omnibus una est. Quælibet earum in genere personæ est id, quo melius nihil possit excogitari, cum nihil desit ad summam perfectionem; nihil ex parte naturæ, quam secundum perfectiones essentiales unaquæque totam habet; nihil ex parte personalitatis, quam aliis Personis æqualem habet, imo et quarum hypostasis identice possidet in essentia.

Circa cultum Sanctorum quanta sint inter Christi et Idolorum cultores differentia, declarant Christiani orbis lumina, Cyprianus, Ambrosius, Augu-

stinus, Gregorius M. et Arnobius : « Honoramus sane memorias eorum tanquam amicorum aut sanctorum hominum Dei... Quis autem audivit aliquando stantem Sacerdotem ad altare etiam super sanctum corpus Martyris ad Dei honorem cultumque constructum, dicere in precibus : offero tibi sacrificium, Petre vel Paule vel Cypriane ? cum apud eorum memorias offeratur Deo , qui eos et homines et martyres fecit, et sanctis suis Angelis cœlesti honore sociavit ; ut ea celebritate et Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, et nos ad imitationem talium coronarum eodem invocato in auxilium, ex illorum memoriae renovatione adhortemur » ? Gentiles suis Deastris singulis pereaque sua templa, altaria, sacrificia et sacerdotia constituant; et quos fatentur improbos, etiam dæmones sacrificiis et precibus honorant; nos vero sanctis duntaxat Angelis ceu fidelibus Dei servis cultum divino longe inferiorem impendimus; cacodæmones vero ex obsessis etiam corporibus, accepta a Deo potestate, ejicimus, ut ab iis, nos rogemur, quos Ethnici rogant, nos timeamur ab iis, quos Ethnici adorant..... Nos denique nee Cruci, nec imaginibus aut reliquiis Sanctorum divinitatis quidquam inesse credimus. Etiam ante Salvatoris imaginem non quasi ante divinitatem prosternimur; sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum aut passum, sed in throno sedentem recordamur. At gentiles astra, clementa, simulacra ipsa aut Deos omnino esse, aut divinitatem in iis residere, atque ideo divinis honoribus afficiendos esse arbitrantur.

Digna est, quæ ex toto perlegatur, dissertatio ARNOBII diu in castris versali, omniaque Idolomanie arcana edocti, L. VI. cont. Gentes, sub finem. Vide etiam hanc in rem, de Cultu Sanctorum et Imaginum P. THOM. HOLZKLAU Institut. Theol. de Deo Incarn.

Obj. V. Religio paganica suos habuit cultores undequaque honestos et virtuosos, ita ut datæ fidei, sobrietatis, temperantiae, pudicitiae et fortitudinis eximia reperias documenta inter Paganos, qui non omnino omnes aut ita delirabant, aut ita furebant circa cultum suorum Numinum, prout nuper assertum fuit.

RESP. Vera virtus ex fine dignoscenda atque aestimanda est. Quæcumque grandia patravit antiquitas ethnica, non ex studio laudis et gloriae divinae, sed ex spiritu superbiae et laudis propriæ cupidine profecta sunt; vera proin virtutis laude carent. Et virtus sit, quæ parum boni, mali vero plurimum aspersit factis Gentilium? foedatur Lucretia nolens, et se dolori impar trucidat; quid non hic mali? servat fidem Attilius Regulus datam hostibus? idem atheus præstat in suam vel patriæ gloriam. Sobrius ac temperans miles Romanus prædicatur; sed idem ferro et flammis universum orbem invadit, succedit, depopulatur. Et virtus sit ibi, ubi sunt secretae, non raro manifestæ Gentilium abominationes, quas nec ipsi scriptores ethnici siluerunt, et nervose insectatus est PAULUS?

Sint vero etiam ac fuerint inter ethnicos ethnici « per honesti, inquit ARNOBIUS, sed audire deposcimus, quot sint aut fuerint numero..... unus, duo, tres: at genus humanum non ex bonis pauculis, sed ex ceteris omnibus estimari convenit ». Et nehi pauculi quidem honesti ex Idolatria, sed ex spiritu, qui ubi vult spirat. Et vere pauculi, cum in celeberrimis ac sapientissimis Rebus publicis, Romæ, Athenis et Corinthi summa flagitia in aris et templis

honorata fuerint, sacrificiis in publica probra, festis et solemnitatibus in nefandas helluationes deterrimaque spectacula degenerantibus,

§ III. COROLLARIA.

Quam igitur verum est, Deum ceu Ens summum, perfectissimum, necessarium et infinitum nonnisi unum esse et unicum esse posse; tam falsum est, quod Gentes vel ex lumine naturali illam veritatem pervidere non potuerint. Testis est S. CYRILLUS, quod gentiles Philosophi Deum unum maximum, creatorem, rectorem et conservatorem hujus universi agnoverint, a quo alii Dii omnes dependant. ONATUS Pythagoræus scribit : « imperat omnibus Deus is, qui virtute præstat; hic universum mundum moderatur et continet; reliqui Dii cœlum eodem, quo tota rerum universitas motu decurrent, primum illum Deum ordine sequentes ». CICERO : « Deus (inquit) alio modo intelligi non potest, nisi ut mens soluta et libera, omnia sentiens et movens ». ARISTOTELES : « omnes homines affirmant, Deos esse sub imperio ».

De Poetis testatur S. CHRYSTOSTOMUS orat XXXVI. « Poetæ omnes primum principemque Deum universe parentem appellant rerum omnium ». ORPHEUS, SOPHOCLES et PLAUTUS dicunt : « qui est Imperator Divum atque hominum Jupiter ». VIRGILIUS : « o pater, o hominum Divumque æterna potestas »! HORATIUS : « qui res hominum et Deorum temperat horis ». OVIDIUS : « moderantem cuncta Deorum ». BEROSUS de Chaldaëis scribit, quod Bero sive Jupiter ipsis fuerit creator Universi. STRABO de Æthiopibus, quod unus ipsis Deus immortalis fuerit causa omnium. De Persianis ZOROASTER, quod inter suas leges hanc Dei descriptionem habuerint : « Ens est primum, æternum, immortale, sine socio aut æquali, a se existens perpetuum ». De Romanis et Græcis constat, quod solum Jovem dicerent Optimum, Maximum; ac idem fere Historici (Rochefort, Du-Tertre, et Sagard) testantur de Indianum, Sinarum, Africe et Americæ populis. Addit Cl. HOOCKE, quod calumniæ loco haberent Gentiles, si plures Deos a se invicem non dependentes ab ipsis coli, Christiani edicerent.

SECTIO IV.

DE RELIGIONE MAHUMETANA.

§ I. PRÆCOGNITA.

Nihil tam vesanum ac impium, quod Rousseau non effutiat. Emili Tomo III. summopere dilaudat Religionem, que tres admittat Revelationes, per quam intelligit Mahometismum, ceu systema ævi nostri genio accommodatum magis, et præ cæteris Religionibus maxime cohærens. Hauc quoque blasphemiam exprimit CHUBBIS in opere suo posthumo. Pejus vero delirant alii